

Töötervishoiu- arsti teenus

on suures osas vormiline ega
aita õieti kedagi. Lk 3

Urmas Sukles:

kes valetab, kas Merle
Mäesalu või Helen Rammu?
Lk 2

Lääne Elu

Loe värsked uudised www.le.ee

NELJAPÄEV, 21. SEPTEMBER 2017 | NR 109 (4054) | 1 EURO

Rait Maruste

kandideerib
Lääneranna
volikokku.
Lk 4

Linnamäe Peekoni teotsas hoiatab silt taudiohu eest. Siseneda võivad vaid asjaomased inimesed ja veoautod, millega viiakse hukatud sead Linnamäelt Väike-Maarjasse.

ARVO TARMULA

NAKATUMISPÕHJUS TEADMATA

Linnamäe sigalas hukatakse 7000 siga

Teisipäeval diagnoosis veterinaar- ja toiduamet Linnamäe Peekoni sigalas Linnamäel sigade Aafrika katku ja kolmapäeval alustati ligi 7000 sea hukkamist.

KAIRE REILJAN
kaire@le.ee

Veterinaar- ja toiduameti (VTA) peadirektori asetäitja Olev Kalda sõnul on Linnamäe Peekoni katkujuhtum tänava avastatud kolmest seafarmi katkupuhan- gust suurim. Kui Saaremaal ja Audru vallas hukati kummaski farmis üle 3000 sea, siis Linna- mäel läheb hukkamisele umbes 6800 siga.

Kalda sõnul on farmi kõigi si- gade hukkamine ainus võima- lus nakkuskolle kõrvaldada. Si- gade hukkamist alustas hukku- nud põllumajandusloomade hä- vitamisele spetsialiseerunud AS Vireen Linnamäe sigalas kolma- päeva hommikul.

Läänemaa veterinaarkesku- se juhi Aavo Lumi sõnul aetak- se hukatavad sead gaasikambri- tesse, kus nad hukatakse. Seejä- rel kontrollitakse, kas sead on ikka surnud, kirjeldas Lumi si- gade hukkamise protsessi. „Ini- mestele on protsess täiesti ohu- tu,” kinnitas Lumi.

Linnamäe Peekon

Atria Farmidele kuulunud Linnamäe Peekon vahetas omanikku 2016. aas- ta mais. Praegu kuulub pool ettevõttest Sulev Saareväli ning tema poe- gade Siimu ja Oti ühisele investeerimisettevõttele Läänemaa Invest. Tei- ne pool kuulub suurtele põllumajandusettevõtjatele, seakasvatajatele Ain Soomile, Vahur Laulule ja Teet Smidtile.

2016. aastal oli ettevõtte müügitulu 950 000 eurot. Linnamäe Peekoni juhataja Siim Saareväli kirjutas majandusaasta aruandes, et seakasvatu- ses on keeruline seis, sest ületootmise tõttu on liha hind madal, aga söö- da hind pole kukkunud.

„Ettevõtte on maksejõuline, piisavate varadega, optimistlikult tulevik- ku vaatav jätkusuutlik tegus ettevõtte,” kirjutas Siim Saareväli aruandes.

Kuna Läänemaal pole huk- kunud loomade matmispaika, toimetab Vireen korjused Väike- Maarja loomsete jäätmete käit- lemise tehasesse.

Kalda sõnul ei hukata mitte kõiki loomi korraga, vaid järk-jär- gult, vastavalt sellele, kui kiiresti jõuab Vireen korjuseid käidelda.

„Vireeni suutlikkus on kes- kmiselt 80 tonni päevas. Farmis on 6800 looma, see on umbes 300 tonni ja hukkamine võib aega võtta kuni viis päeva,” rää- kis Kalda.

Lumi lisas, et kuni hukkami- seni toidetatakse ja hoolitsetak- se elusolevate loomade eest ta- vapäraselt.

Viiruse päritolu teadmata

Teisipäeval tulnud teade katku- puhangust Linnamäe sigalas oli selle poolest ootamatu, et seni- sed kontrollid pole seal bionõue- te täitmisel rikkumisi tuvasta- nud. Viimati kontrolliti sigalat augusti lõpus. „Nad on isegi na- tuke kaugemale ette mõelnud, kui nõutakse,” ütles Lumi sigalas

kasutusele võetud ohutusmeet- mete kohta.

Enne seda nädalat võeti Lin- namäe sigala sigadelt katkuproo- ve viimati 4. septembril ja too- na olid proovid negatiivsed – si- gadel katku ei leitud.

Katkupuhang avastati Kalda sõnul seeläbi, et sigala töötajad märkasid oma hoolealuste tava- pärasest suuremat suremust. Es- maspäeval võeti Linnamäe sigala sigadelt kümme vere- ja neli si- sikonnaproovi. Teisipäeva hom- mikul tuli laborist kinnitus, et kõik proovid olid sigade Aafrika katku suhtes positiivsed. „See tä- hendas, et nakkus on farmis vä- ga tugevalt sees,” selgitas Lumi.

Nüüd on võetud veel 38 lisa- proovi, mis on saadetud Tartus- se maatilikooli teaduritele. Lumi sõnul võiks sealt vastuseid ooda- ta kahe nädala jooksul.

Kuidas võis katkupisik farmi sattuda, ei osanud Kalda arvata. Tema sõnul on selle kohta alus- tatud epidemioloogilist uurimist. Kalda lisas, et uurimisel kontolli- takse nii väljastpoolt farmi too-

dud sööta kui ka allapanu. Tema sõnul võis sigadele saatuslikuks saada iga väiksegi tähelepane- matus või inimlik eksitus. Välis- tada ei saa sedagi, et keegi tööta- jaist on praegusel seenerohkel ajal metsas seenel käies viiruse kaasa toonud, kuigi töötajad vahetavad enne sigalasse sisenemist riided.

Pärast sigade katku puhangu avastamist kehtestas Lääne maa- vanem Neeme Suur teisipäeval veterinaarameti ettepanekul tau- dikolde karantiini, taudipunk- tist kolme kilomeetri raadiuses ohustatud tsooni ja 10 km raadi- diuses järelevalvetsooni. Tsooni- dest teavitavad maanteeperve- dele paigaldatud kollased sildid.

Kalda sõnul jäävad teised Lää- nemaa sigalad väljapoole piiran- gutsooni. „Praegu tundub, et saa- me piiri tõmmata nii, et ei Mart- na ega ka teised Läänemaa sea- kasvatused jää selle sisse,” kin- nitas Kalda.

Tootmine taastatakse

Kolm aastat tagasi Eestisse jõud- nud sigade Aafrika katk on oma

levikuala järjest laiendanud. „Ela- me nagu miiniväljal, kaart on täppe täis,” ütles Kalda.

Linnamäe sigala lähikonnast avastati kütitud metsseal esime- ne katkujuhtum mullu novemb- ris. „Me olime ju kogu aeg tead- likud, et selline asi võib juhtu- da, aga ikkagi tuli teade täieli- ku šokina,” ütles Lääne-Nigula vallavalitsuse töötaja Varje Paa- liste. Ta lisas, et sigala küll otse- selt Linnamäe elu ei mõjuta, kuid ikkagi puudutab katkupuhan- gu avastamine emotsionaalselt ter- vet kogukonda. Paaliste lootis, et ettevõtja leiab endas jõudu siga- la uuesti käivitada.

Mullu kevadel Linnamäe Pee- koni ostsud Siim Saareväli üt- les, et katku avastamine oli fir- maomanikele löök: „Ma ei räägi majanduslikus mõttes, vaid mo- raalselt.” Sigalas töötab üheksa inimest, kõik on Linnamäe ümb- ruskonnast. „Keegi tööd ei kao- ta,” kinnitas Saareväli. Ta lisas, et kolmapäeval otsustati ka see, et pärast puhangu likvideerimist jätkatakse tootmist.

Lihulas algas Matsalu loodusfilmide festival

LEMMI KANN
lemmi.kann@le.ee

Eile õhtul algas järjekorras 15. Matsalu loodusfilmide festival, mis toob publiku ette ligi sada loodusfilmi kõikjalt maailmast.

Festival läks lahti juba eile hommikul kell 10 traditsiooni- lise lastepäevaga, õhtul kuulu- tati festival ametlikult avatuks.

Filmi- ja fotomehe Eduard Lauri sõnul võib Matsalu festi-

vali kullaproovis alati kindel ol- la nii korralduse kui ka filmide poolest. „Lähed kohapeale ja võid kindel olla, et filmide kvaliteet on ülihea,” ütles Laur.

Filmi- ja fotomehe kogenud silm on välisautorite filme vaa- dates ära tundnud tegijate käsu- tuses olnud tehnilised võimalu- sed, millest võib Eestis veel vaid und näha.

„Läbi ekraani on tunda raha maitset – nende filmide tegemis-

se on kõvasti ja südamega inves- teeritud ning see paistab ka välja. See on hindamatu, et Eesti pub- lik näeb suurelt ekraanilt nii kõr- getasemelisi filme. See on haru- kordne võimalus, mida lihtsalt tuleb üks kord aastas ära kasu- tada,” rääkis Laur.

Korraldajaid kiitis ta selle eest, et filmidele on kutsutud peale lu- gema Eesti parimad sünkroontõl- kijad. „See on eestikeelsele vaa- tajale, kes näiteks inglise keelt

hästi ei oska, väga suureks abiks ja võimaldab ka nüanssidest aru saada,” rääkis Laur.

Keskkonnaagentuuri Matsalu rõngastuskeskuse spetsialist Ola- vi Vainu ütles, et tunneb suurt heameelt, et piirkonnas selline tore sündmus igal aastal aset leiab.

Ta nentis, et igal aastal ta festi- valile paraku ei jõuagi, et see lan- geb üsna tihedale tööajale. „Ma tean, et osa inimesi planeerib pi-

kalt ette ja võtab need neli päe- va endale vabaks. Mina osalen nii palju kui vähegi võimalik,” ütles ta.

Vainu tunnistas, et teda paelu- vad pigem põhjamaist või Euroo- pa päritolu filmid. „Need tundu- vad kuidagi kodused ja tõmban siis paralleele eestimaise loodu- sega. Eks see ole muidugi mait- seasi – osa eelistab just eksoo- tikat ja õõtsuvaid palme,” rää- kis Vainu.

„Kui on valida, kas meri või mets, siis kisub mind ikka met- sa poole, kus ma olen üles kas- vanud ja kus on ka minu igapäe- vatöö,” lisas ta.

Matsalu loodusfilmide festi- vali filmiseansid on Lihula kul- tuurikeskuses. Peale Lihula saab valikut festivalifilmidest näha ka Haapsalus Iloni Imedemaal ning Pürksi kultuurimajas. Fo- toprogrammi üritused on Lihu- la mõisas.

● JUHTKIRI

Tervis tarviline vara

Tervisest räägitakse palju, sellest, et tuleb liikuda, süüa rohkem puu- ja köögivilju, lõõgastuda, vältida alkoholi jne. Kindlasti on inimesi, kes neid reegleid järgivad, ja neid, kes seda ei tee. Vahel aga teeksime nagu kõik endast oleneva, et terve püsida, kuid haigused kimbutavad ikka ja uurimisele-puurimisele vaatamata on tõve põhjusele jälile jõuda võimatu. Arstid ütlevad, et tegelikult on kõigi hädade allikas hoopis stress. Seda võivad tekitada rahanappus, sõnakuulmatud lapsed ja pereprobleemid, kuid sama palju ka töö. Kui sundasendite vältimisele, õigete raskuste tõstmisele või tolmustele töötingimustele ehk oskamegi juba tähelepanu pöörata, siis töökliimale mitte. Vahel ei oska me isegi aimata, et peavalude või pideva väsimuse põhjus on hoopis üle jõu käiv töö või vaenulik ja kiuslik õhkkond töökohal.

Seda, missugune on ühe või teise asutuse tööõhkkond, ei kontrolli tegelikult keegi. Kui, siis ainult tööinspeksioon, kui töötaja juhtub sinna pöörduma. Enamik aga seda ei tee. Töötervishoiuarsti juures peaksime seaduse järgi küll käima, kuid sealgi kontrollitakse meie füüsilisi parameetreid, mitte vaimseid.

Pealegi kipub töötervishoiuarstiga olema nii, et asjad ei pruugi sealt kuhugi edasi jõuda – töötervishoiuarstil puudub tegelikult jõud. Ta jagab küll soovitusi, aga tihtilugu need soovitusteks jäävadki, sest nende arvestamine on olnud tööandja tahtmisest ja inimese enda ettevõtlikkusest. Kui töötervishoiuarst soovib näiteks kolesterooli kontrollida, prillid hankida või massaaži minna, on olnud inimesest endast, kas ta läheb arsti juurde või mitte. Veelgi keerulisem võib olla pöörduda tööandja poole, et see prillid või massaaži kinni maksaks, sest seegi on olnud tööandja heast tahtest. Nii et ühest küljest oleks nagu kõik korras – töötervishoiuarsti juures käia on kohustuslik –, teisest küljest aga ei pruugi see kuidagi aidata meil tervem olla. Kui töötervishoiuarsti soovitusel oleks kohustus, oleks lood teisiti.

● TEISED LEHED

Lobjakas: talvekuulutaja Trump

POSTIMEES. Fantaasiaseriaalis „Troonide mäng” kordub läbivalt fraas „talv tuleb”. See tähistab tsüklilise hävingu paratamatust.

USA presidendi Donald Trumpi kõne ÜRO peaassamblee istungil sobib tonaalsuselt hästi sellesse maailma. Vähemalt sõnas, kui mitte veel teos, on ta kaose ja hävingu kuulutaja, kirjutab kolumnist Ahto Lobjakas. Trump ähvardas Põhja-Koread „totaalse hävitusega”, kui selle liider ei loobu oma tuumaprogrammist.

Põhja-Korea asjus on USA administratsioon viimastel nädalatel ÜRO julgeolekunõukogus edukalt töötanud Hiina ja Venemaaga ühiste sanktsioonide nimel. Nüüd paistab Trump asetavat rasvase küsimärgi kogu praegusele maailmakorrale. Jutt käib end tõestanud tuumariigist Hiina ja Venemaa piiril. Igasugune tuumakonflikt, ükskõik kui piiratud, muudaks pöördumatult võrrandeid, mis tagavad praeguse hõlpsa strateegilise tasakaalu just Ameerika Ühendriikide, Venemaa ja Hiina vahel.

See on ka põhjus, miks pole mõtet otsida lohutust Trumpi suhteliselt positiivsest jutust ÜRO enda kohta. USA maksab ligi veerandi ÜRO kuludest ja tahab sellelt tõhusamat panust maailma konfliktide ennetamiseks ja reguleerimisse.

● LAUSELAEN

„On vähe tõenäoline, et kuskil maal hakkab kasvama sularahavajadus.”

SEB panga esindaja **Julia Piilmann** küsimuse peale, kas pank kavatseb Läänemaale sularahaautomaate paigaldada. LE, 19. september 2017

Kuidas meelitada Haapsallu kõrgepalgalisi töökohti?

Ühineva Ridala ja Haapsalu lähituleviku peamine küsimus on elanike arvu kasvule pööramine.

Selleks et inimesed tahaksid Haapsallu tulla, siin elada ning oma peret kasvatada, peavad meil olema hästi tasustatud töökohad. Töökohtade küsimus osutus prognoosilt ka üheks peamiseks arutlusteemaks linnapea-kandidaatide debatil Altmõisas. Mida saab omavalitsus teha, et motiveerida ettevõtjaid Haapsallu uusi kõrgepalgalisi töökohti looma?

Liialt tihti kiputakse avalikus sektoris eraettevõtjate tööpõllule. Haapsalus on näiteks üks mure linnavalitsuse pakutavad majutusteenused, mille hinnaga on ettevõtjail raske konkureerida. Omavalitsuse ülesanne peab olema ettevõtjatele soodsate tingimuste loomine uute töökohtade siameelitamiseks. Linnavalitsus peab olema ettevõtjale koostööpartner, mitte konkurent.

Ridala ja Haapsalu ühinemine loob ettevõtluse arenguks sootuks uued võimalused. Kiiresti arenev Uuemõisa, Kiltisi tööstusala, aga ka armsad väikesed Ridala külad, sadamad ning osa Matsalu looduskaitsealast saavad sügisest linna koosseisu. Neid kõiki tuleb oskuslikult rakendada sinise ettevõtluse arendamise vankri ette. Turismisektoril on Läänemaal edaspidigi tähtis ja kande roll, kuid senisest enam tuleb tähelepanu pöörata infotehnoloogiaettevõtete siameelitamisele. IT kui kiiresti arenev, innovatiivne ja hästi-

LAURI LUIK
riigikogu liige,
Reformierakond

tasustatud valdkond sobib ühineva Haapsaluga olemuslikult väga hästi.

Omavalitsus saab toetada ettevõtjaid oma äri Haapsallu rajamisel näiteks kommunikatsioonidega liitumise soodustamise ja soodsa asukoha leidmise kaudu. Iga päev liigub Haapsalu ja pealinna vahet üle tuhande inimese, väga paljud on aga töö tõttu sootuks Tallinna kolinud. Seetõttu näeme kaugtöövõimaluste taristu arendamises üht võtmekohta inimeste koju tagasi meelitamisel. Meil on eeskujulikud haridusasutused – riigigümnaasium, kutsehariduskeskus ja ülikooli kolledž. Nendega koostöös tuleb välja töötada siinset ettevõtlust toetavad õppekavad. Ettevõtja peab leidma kvalifitseeritud tööjõudu kohapealt.

Koostöö valitsuse ja parlamendiga on samuti tähtis. Tulumaksumäära teatavas vahemikus ise reguleerimine on üks võimalus suurendada omavalitsuse atraktiivsust. Riigiasutuste siameelitamisel tuleb teha senisest tõsisemat tööd, valitsuse otsus suunata tuhan-

● **Turismisektoril on Läänemaal edaspidigi tähtis ja kande roll, kuid senisest enam tuleb tähelepanu pöörata infotehnoloogiaettevõtete siameelitamisele.**

Haapsalule ainult turismist ei piisa

Kõik tahavad paremini elada. Me tahame veel ilusamat kodupaika, kõrgemat palka ja seda, et meie töid ja tegemisi väärtustataks. Me töötame selle nimel igaüks eraldi ja soovime, et meie elu teeks paremaks ka meie kõigi ühine ettevõtmine ehk omavalitsus. Kindel on, et kõik inimesed, omavalitsused ja riigid on lõputus võistluses, kes teeb õigemaid tulevikuvõistlusi. Selliseid, mis toetavad praegusest paremate ja enamate väärtuslike töökohtade teket.

Olles saanud elult võimaluse vaadata laiemalt ringi just regionaalses arendamises, pean kahjuks ütlema, et mu kena kodupaik hakkab praegu selles võistluses isegi Eesti võrdluses langema mahajääjate hulka. Esmalt pilgul paistab kõik ju väga ilus, eriti kui parasjagu on linnas mõni tore festival. Turism on olnud ja on ka tulevikus üks selle kandi majanduse alussambaid. Turismi on ju panustatud linnaelanike raha ja eurotoetusi miljonite kaupa: Promenaad, Haapsalu piiskopilinnus, Iloni Imedemaa. Usun, et need on kõik õnnestunud arendused, ja loodan, et need toovad tulevikus veel paremaid tulemusi.

KAIDO SIPELGAS
sotside Haapsalu
linnapea kandidaat

Sellest aga kahjuks ei piisa. Kui vaadata fakte, siis ikka lähevad inimesed siit mujale tasuvamat tööd tegema. Näiteks praegu töötab Haapsalu suuremajas majutusasutustes inimesi kümme protsenti vähem kui viis aastat tagasi.

Oma kodu saja euro eest suvisete suurürituste ajal võhivõrastele välja üürida pole tõenäoliselt samuti kohalike elanike unistuste täitumine.

Mida teha? Veel enam üritusi, näiteks talvehooajal? Kindlasti on neid ja muid selliseid väikseid samme vaja selleks, et turismis saavutatud hea kuvand ei kaoks. Aastaringsete töökohtade tekke peale, mis ka meie lapsed siia tööle tagasi tooks, saab aga loota vaid siis, kui hakata jõuliselt panustama veel vähemalt kahte valdkonda. Esiteks tootmisse, arendades selleks Uuemõisa ning Kiltisi tööstusala nii, et sinna saabuks uusi innovatiivseid ettevõtteid. Eelkõige peame rohkem panustama Haapsalu tugevusse, mis eristab meid kõigist teistest kohtadest – taastusravisse.

dest riigitöökohast Läänemaale vaid seitse on huumorirubriigist. Uute riigiasutuste Haapsallu meelitamisega kavatseme linnavalitsuses jõuliselt tegelda. Valitsusel on ka oma roll otsustamisel, kas ja millal tuleb Haapsalu raudtee. Nüüdisaegne transpordiühendus pealinnaga on meie arvates hädavajalik, et sinne ettevõtlus areneks.

Läänemaa arenduskeskuse ja linna oskusteavet kasutades tuleb senisest enam olla ettevõtjatele toeks Euroopa struktuurivahendite taotlemisel ning keerulisest bürokraatiarägastikust läbi murdmisel. Ridala väikesed külad, kaunid sadamad ning võrratu Matsalu looduskaitseala on tohutu potentsiaaliga, mille avamiseks saab omavalitsus koostöös turisminfokeskusega kohalikele ettevõtjatele toeks olla, aidates neid reklaamida ning suhtlusvõrgustikke luua. Haapsalu sõpruslinnu tuleb pelgalt reismise asemel senisest praktilisemalt ära kasutada – sealsed ettevõtjad tuleb siduda kohalike ettevõtjatega.

Nüüdisaegse jagamismajanduse tugevusi, eelkõige säästlikkust ja operatiivsust, annab kasutada Ridala ja Haapsalu hüvanguks. Väiksemaks kohtades saab näiteks sedasi aidata kaasa inimeste liikumisvõimaluste parendamisele, aga ka soodsate majutusvõimaluste pakkumisele meid külastavatele turistidele.

Taastusravi on valdkond, kuhu on viimase viie aasta jooksul lisandunud peaaegu sama palju töökohti, kui on siinseis majutusasutustes kadunud. Taastusravis on tööd sellest hoolimata, kui vihmane ja külm on suvi. Meditsiinitehnika kiire areng loob selles valdkonnas üha uusi võimalusi ja vajaduse kõrgelt haritud ning seega ka kõrgepalgaliste töötajate järele. Taastusravis töötavaid inimesi iseloomustab see, et ühiskond väärtustab neid kõrgelt. Kaasnevaid töökohti tekib valdkonna kasvades juurde kõikjal, kalapüüdnust ja põllumajandusest teeniduseni.

Linn saab siin palju teha, näiteks toetada Haapsalu neuroloogilise rehabilitatsioonikeskuse juurdeehituse valmimist. Nii Eestis kui ka välismaal peavad kõik saama teada, et Haapsalus on parim taastusravi. Rajades lõpuks sellised kõnniteed, mis sobivad hästi ratastoolis liiklejale, saame parima liikumisvõimaluse kõigile. Tõeliselt sihiks tuleb võtta aga maailma kõige invakesksemaks paigaks saamine. See eesmärk pole kerge, kuid see on saavutatav. Väga lihtsad eesmärgid polegi püüdmist väärt. Muudame üheskoos Haapsalu hoolivaks.

Merle Mäesalu või Helen Rammu. Kes valetab?

Lääne maavalitsuse osakonnajuhataja Merle Mäesalu ja omavalitsusjuht, Ridala vallavanem Helen Rammu süüdistavad teineteist valetamises. Linnapeana tahan saada selgust, kes siis tegelikult valetab. Meile kõigile on tähtis, et Haapsalu poliitikud oleksid ausad ja nende kuuereväär ilma plekkideta.

Altmõisa valimisdebati videos on näha, et katuseraha tuleb jutuks kohe debati alguses ning seda teemat

URMAS SUKLES
Haapsalu linnapea,
valimisliit HaRI

ei tõsta üles Helen Rammu ega mõni teine Keskerakonna kandidaat. Seega langeb ära riigikogu liikme Andres Ammase pakutud võimalus Facebookis, et tegemist on Keskerakonna poolt skandaali algatamisega.

Mäesalu vastulauses Rammu on huvitav lause (Lääne Elu, 14. september 2017): „Kui klatšiimulised külanaised tahavad midagi uskuda, ei takista seda miski.”

Kas Mäesalu tugineb ka klatšiimuliste külanaste väidetele, kui ta heidab kahtlusevarju kõigile oma Haapsalu linnavolikogu kolleegidele, esitades linnavalitsusele teabenõude, milles soovib teada, kas linnavolikogu liikmed on tavapärasest rohkem seotud või sõltuvad linnavalitsuse otsustest.

Kes ja kus on midagi seesugust väitnud? Eesti rahval on vanasõna: teise silmas näeb pindu, aga palki oma silmas ei näe.

● STRESS OHUSTAB TERVIST

Töötervishoiuarsti teenus vajab muutusi

Eelmisel nädalal Läänemaa tööandjatega kohtunud tööinspektsiooni peadirektori asetäitja Meeli Miidla-Vanatalu sõnul on töotervishoiuarsti teenus praegusel kujul suuresti vaid formaalne ega aita kedagi.

LEMMI KANN
lemmi.kann@le.ee

Miidla-Vanatalu sõnul on tööinspektsioonile tulnud ettevõtjatelt väga palju kaebusi, kes pole töotervishoiuarsti teenusega rahul.

„Nad saavad küll töötaja kohta arsti otsuse, aga pole arusaadav, kas see on tööandjale kohustuslik või soovituslik ning kui palju peab panustama töötaja, kui palju tööandja,” ütles Miidla-Vanatalu. „Mõne aja pärast on inimesel välja kujunenud kutsehaigus või tekkinud muud tervisekahjud ja kui asi kohtusse jõuab, ütleb kohus, et see on tööandja tegematajätt. Möistagi on siis tööandja töotervishoiuarsti peale väga pahane – tema on ju teenuse kalli raha eest sisse ostnud ja peab nüüd hakkama hüvitama töötaja ravi.”

Formaalne kontroll

Olukord pole muidugi eile tekkinud ja teenuse nõrgad küljed on ka töotervishoiuarstidele teada. Üks suur probleem on Vanatalu sõnul selles, et töotervishoiuarstide ja perearstide vahel puudub koostöö. „Töotervishoiuarstil ei ole täit pilti, mis konkreetse inimesega toimub, sest tal ei ole perearstiga kokkupuudet. Töotervishoiuarst saab inimese kohta infot ainult nii palju, kui inimene ise visiidi ajal avaldab,” selgitas Miidla-Vanatalu.

Nimelt täidab inimene ise tervisedeklaratsiooni, usaldades oma mälu. Kõik ei pruugi aga meelde tulla ja mõnikord jäetakse nii mõndagi ka enda teada.

„Me oleme sotsiaalministeeriumile teinud ettepanekuid, mille ellurakendamise takistuseks on aga rahanappus. Samuti on perearstidel väga suur koormus – nad ei taha endale lisatöökohandeid,” ütles Miidla-Vanatalu.

Tööinspektsiooni 2013. aastal tehtud ettepanekute hulgas oli ka see, et tervisedeklaratsiooni täidaks hoopis perearst, kes oskab kõige paremini hinnata inimese tervislikku seisundit. Ta saaks aga ka töotervishoiuarstilt tagasisidet – võib-olla on mõned tervisehädad, mida ravitakse üldhaigestumisenähtetena, seotud hoopis inimese töökeskkonnaga.

„Sotsiaalministeerium on probleemist teadlik ja püütakse leida lahendust, kuidas lähema

Tööinspektsiooni asepeadirektori Meeli Miidla-Vanatalu sõnul peaksid perearstid ja töotervishoiuarstid koostööd tegema.

Probleem number üks – tööstress

Eriti nukker on Eestis lugu tööstressiga, mis peaks samuti töotervishoiuarsti pädevusse kuuluma. Paraku on psühholoogid kaasatud vaid üksikute töotervishoiuarstide juurde. Tööinspektsiooni peadirektori asetäitja Meeli Miidla-Vanatalu sõnul taandub asi ka sellele, kui paljud Eesti inimesed on valmis tööandja kinni makstud töotervishoiuarstile tunnistama, et tal on probleemid ja ta on masenduses, sest töökeskkond on konfliktnäoline ning inimesel seetõttu pidevad peavalud ja muud vaevused.

„Me ei julge oma perearstidele neid asju rääkida. Aga tegelikult peaks sellest töotervishoiuarstidele rääkima, kes peab omakorda andma tööandjale soovitusi probleemidega tegelemiseks, sest muidu on varsti kõik töötajad rivist väljas. Kui suur osa töötajaid on pikemat aega töövõimetuslehel kodus, peaks tööandja olukorda hindama,” rääkis Miidla-Vanatalu. Tööinspektsioonil pole praegu ka inspektorit, kes tegeleks ettevõtetes psühholoogiliste ohuteguritega ja nõustaks tööandjaid.

„Meil on küll olnud olukordi, kus me oleme teinud töötajatelt saadud info põhjal tööandjale märkikirja ja viidanud, kust leida tööpsühholoogide kontaktandmeid,” märkis ta.

„See on valdkond, mis on Eestis veel lapsekingades. Soomlased tegelevad sellega aga väga tõsiselt. See ongi riigiti erinev ja sageli sõltub ka sellest, kui hästi toimivad töötajate esindusorganisatsioonid. On riike, kus peetakse head töökliimat väga oluliseks.”

kümne aasta jooksul teha nii, et teenus ka päriselt toimima hakkaks ja tööandja saaks täiesti kindel olla, et saab töotervishoiuarstilt piisavalt ja adekvaatseid juhiseid. Praegu on paraku tihti ühe tegemist vaid formaalsusega,” nentis Miidla-Vanatalu.

Seni saab töötajatele anda aga vaid soovitusi jagada töotervis-

hoiuarstile pigem rohkem kui vähem infot.

Saatekiri arstilt

Nurme vabriku personalijuhi Merle Peetersoni sõnul pole neil töotervishoiuarstiga õnneks probleeme olnud. „Meie koostöö on olnud pikaajaline ja see aitab kindlasti kaasa tervisekontrol-

li tõhususele, sest ollakse kursis meie ettevõtte töökeskkonnaga ja ohuteguritega,” selgitas ta.

Nurme vabriku personalijuhi Merle Peetersoni sõnul pole neil töotervishoiuarstiga õnneks probleeme olnud. „Meie koostöö on olnud pikaajaline ja see aitab kindlasti kaasa tervisekontrol-

Miidla-Vanatalu rõhutas, et massaažil on lühiajaline mõju ja vaevuste korral kindlasti tuleb minna ka füsioterapeudi juurde.

„Saatekirja füsioterapeudi juurde peab aga andma töotervishoiuarst, vastasel juhul mak- sab inimene visiidikulud ise kinni,” ütles Miidla-Vanatalu.

Kureveres on Euroopa mineraalide päev

Üle aasta peetav Euroopa mineraalide päev toob Läänemaale Kurevere karjääri kokku kümneid spetsialiste ja euroametnikke kogu Euroopast.

Kahapäevase ürituse esimese päeva võõrustaja on lubjakivitoodetele spetsialiseerunud Nordkalk AS ja külalisi võetakse vastu Kurevere dolomiidkarjääris, mis asub Hanila vallas Esivere külas. Teisel päeval minnakse ASI Kunda Nordic Tsementi.

Nordkalki tegevdirektor Andres Rammul ütles, et kui mullu pandi põhiorhk mineraalide kaevandamise ja töötlemise tutvustamisele kooliõpilastele ja kohalikele elanikele, siis seekord on üritus mõeldud valdkonna spetsialistidele. „Kuna Eesti on Euroopa Liidu eesistujamaa, on Euroopa mineraalide päeva avavõistlus planeeritud Eestisse,” selgitas ta.

Kohapeal on esindajad paljudest Euroopas maavarade ja mi-

neraalidega tegelevatest organisatsioonidest ning üle poole saja spetsialisti Eestist.

Nordkalk annab ülevaate, kuidas saab üks kaevandus toimeta- da kõrvuti kaitsealuste orhideedega ja piirkonna loodust kirglikult kaitsvate kohalike elanikega. Külalistele tutvustatakse Kurevere karjääri ja korraldatakse ka näidislõhkamine.

Sellele järgnevad ettekanded, sõna saavad Euroopa Komisjoni

peadirektoraadi ametnikud, maajandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi energia- ja energiatööstus- leri nõunik Kalev Kallemets, Tartu ülikooli geoloogia osakonna vanemteadur Alar Rosentau ning nende kõrval ka Lääne maavanem Neeme Suur ja Hanila vallavanem Arno Peksar.

Rammuli sõnul on mäetööstuse suurim probleem, et inimesed ei adu, et ühtegi maavara ei kaevandata vaid kasumi saamise

eesmärgil. „Maavarasid kaevandatakse selleks, et neid on mõnele tööstusharule tarvis ja kõik see jõuab ringiga meie endi kassasse. Kui me ei taha koostööd tagasi minna, siis me ei pääse maavarade kaevandamisest. Küsimus on selles, kus ja kuidas ning milliste jõududega seda teha, et säilitada hea elukeskkond ja hoida loodust,” rõhutas Rammul.

LEMMI KANN

● LÜHIDALT

Endine maavanem jääb valimistelt kõrvale

Endine Lääne maavanem ja riigikogu asendusliige Innar Mäesalu (Reformierakond, pildil) kohalikel valimistel ei kandideeri.

Mäesalu pidas valimisteema- list küsimust naljakaks. „Selle otsustasin ma juba kevadel,” ütles Mäesalu.

Mäesalu sõnul oli talle kandideerimisettepaneku tegijaid palju ning mitte ainult oma erakonnaga või Urmas Suklese nimekirjaga HaRi kandideerimiseks.

„Kui tahad ettevõtlusega tegeleda, siis tegele, kui poliitikaga, siis poliitikaga – kaht asja korraga teha ei saa,” ütles Mäesalu.

Mäesalu ei soovinud öelda, millega ta praegu täpselt tegeleb. „Mitmeid projekte on,” ütles ta.

2016. aasta maist kuni selle aasta kevadeni oli Mäesalu MTÜ Pagula tegevjuht. Pagula asutas suurärimees Koit Uus. Innar Mäesalu oli 2011–2014 Lääne maavanem, 2004–2011 Võru abilinnapea. Ta on Reformierakonna Haapsalu piirkonna juhatuse liige.

2001. aastast Reformierakonda kuuluv Mäesalu kandideeris 2009. aastal kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel Võru linnas ja sai 106 häält. 2013. aasta kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel kandideeris ta Lääne-Nigula vallas, sai 18 häält ning valituks ei osutunud.

Ta kandideeris 2011. aasta riigikogu valimistel ja sai 380 häält ega osutunud valituks, kuid sai 15. oktoobril 2014 Tarmo Leinatamm surma järel asendusliikmeks. Mäesalu kandideeris ka 2015. aasta riigikogu valimistel, sai 209 häält ega osutunud valituks.

Riina Tobias

Kolm Läänemaa päästjat sai medali

Teisipäeval said kolm Läänemaa päästjat siseminister Andres Anveltilt ja päästeameti peadirektori Kuno Tammearult päästeteenistuse aumärgi.

Läänlastest said medali Haapsalu päästekomando meeskonnavanem Risto Koch, Lihula komando meeskonnavanem Tarmo Mängel ja Nõva päästja Aivar Pajuste.

Päästeteenistuse aumärkide pidulikul ülevõtmisel Kumu auditooriumis tunnustati nii päästeameti töötajaid kui ka Eesti elanikke, kes on andnud märkimisväärse panuse päästevaldkonna arendamisse ja kes on näidanud üles erakordset vaprust inimeste elu ja vara päästmisel.

Ühtekokku tunnustati 89 inimest. Üle anti 64 aumärki. Päästeteenistuse aumärke on antud välja aastast 1998. **Kaire Reiljan**

LAK ja LEAK ühinesid

Kolmapäeval oli Haapsalu kolledžis SA Lääne-Eesti Arenduskeskus (LEAK) ja SA Läänemaa Arenduskeskus (LAK) ühinemisotsuse kinnitamine, millele andis oma allkirjad LEAKi nõukogu esimees Jüri Ott, LAKi nõukogu liige Liina Põld ja Lääne maavanem Neeme Suur.

LAKi juht Andres Huul ütles, et kõik töötajad koos töölepingutega ja tegevused ühes rahastuslepingutega antakse üle uuele sihtasutusele. „Selles mõttes jääb arenduskeskus nii nagu varemgi edasi toimima,” ütles Huul.

LEAKi mõju on Oti sõnul tunduvalt laiem ja suurem. „LEAK täidab omavalitsuslike ülesandeid,” lisas ta. LEAKi 11-liikmelises nõukogus sai viis kohta Haapsalu-Ridala ühendomavalitsus ja sama palju kohti ka Lääne-Nigula vald. Üks koht nõukogus kuulub Vormsile.

Lemmi Kann

● STRASBOURGIST LIHULASSE

Rait Maruste: Lääneranna nimi mõjub võõrkehana

Varbla lähedal mereäärses talus elav endine riigikohtu esimees ja Euroopa inimõiguste kohtunik Rait Maruste on Lääneranna vallavolikogu valimistel Nelja Valla Ühisjõu valimisliidu esinumber ja volikogu esimehe kandidaat.

Kohalikud valimised 2017

KAIE ILVES
kaie@le.ee

Kui kaua olete olnud seotud Varbla vallaga?

Ostsime siia suvekodu kümme aastat tagasi, 2007. Varem teadsin, et selline paik nagu Varbla on olemas, aga mitte rohkem. Suvetõttu hakkasime otsima siis, kui hakkasime Strasbourgist ära tulema (Maruste oli seal Euroopa inimõiguste kohtunik aastail 1998–2010 – K. I.).

Natuke suur ja käestlastud oli ta, aga kõik oli olemas: maja, saun, paadikuur. Kümme aastat oleme siin mütanud, nüüd oleme päriselt siin. Ühe talve olin üksik, Liisa (rootslasest abikaasa, advokaat Elisabet Fura – K. I.) käis siis veel tööl ja oli nädalavahetustel siin. Nüüd oleme kogu aeg siin. Poolteist aastat olen olnud Varbla valda sisse kirjutatud ja minu tagasihoidlikud maksud lähevad siia, edapidi siis... (muheleb) Lääneranna valda.

Kas Lääneranna nimi ei meeldi teile?

Minule mõjub Lääneranna nimi võõrkehana. Rahulikult võiks see olla Lihula vald.

Kui kursis olete Lihula, Hanila ja Koonga valla eluga?

Koonga vallas olen koolis käinud, 5.–8. klassis, ema oli Lõpel õpetaja. Koongas elab mul õde, kellel saab aeg-ajalt külas käia, õemes Andres Hirvela oli Koongas tükk aega vallavanem, nii et seda kanti ma enam-vähem tunnen. Hanila valda tean vähem, Lihulas käime poes.

Mis on tulevase Lääneranna valla kõige suurem probleem? Kui saaks seda ühe lausega öelda...

Õelge mitmega.

Kui haldusjaotuse ümberkorraldusest tervikuna rääkida... Ma olin haldusreformi ekspertiisgruppis, kui ma veel riigikogus olin. See, mis siin meie kandis välja on tulnud, on päris mõistlik – vana piiskopiaegne Lihula ja selle ümbrus on loogiline tervik. Selles mõttes on kõik ilus, aga Lihula linn ise on natuke vana ja väsinud.

Proovikivi on kaks maakonda, Pärnumaa ja Läänemaa, kaks valda siit ja kaks sealt kuidagi ühte liita. Masinavärk tuleb kiiresti käima saada. Asjad ei tohi seisma jääda. Vallavalitsus on loobunud töötegemisest, oodatakse, tiksub. Lihula ja Hanila kohta ma

Rait Maruste

- Sündinud 1953 Pärnus.
- Lõpetanud Pärnu-Jaagupi keskkooli ja Tartu ülikooli (õigusteadus), kandidaadi kraadi kaitses Leningradi ülikoolis, end täiendanud Cambridge'i ülikoolis.
- 1977–1992 töötas Tartu ülikooli õigusteaduskonnas, hiljem olnud külalisprofessor.
- 1992–1998 riigikohtu esimees.
- 1998–2010 Eestist nimetatud kohtunik Euroopa Inimõiguste Kohtus.
- Reformierakonna liige.
- Riigikogu 12. ja 13. koosseisu liige

ei tea, aga Varblas küll. Lähed poest mööda, vallamaja uksed on kinni, ühtegi inimest ei liigu.

Vallasine transport ja sotsiaalhoolekanne tuleks kiiresti käima saada. Varblas ja Hanilas on väga palju suveinimesi. Nendega ei tegele keegi, ei küsi, mida nemad tahaksid. Seda potentsiaali tuleks ära kasutada, alustada tuleks sellest, et nad kirjutaksid end siia sisse, et maksud tuleks valda.

Kas Nelja Valla Ühisjõu nimekirja võib nimetada protestinimekirjaks Lääneranna valimisliidu vastu, sest viimases kandideerib enamik praeguse Lihula, Hanila, Koonga ja Varbla valla juhte, kes on võimul olnud aastakümneid?

Üks osa on tõesti protesti. Mina olen nii aru saanud, et tehti ühinemisleping ära ja nüüd soovivad võimul jätkata samad inimesed, kes olid ühinemise juures. Meie valimisliidu loomise mõte oli pakkuda vanadele juhtidele konkurentsi. Küllap nad on head tööd teinud, nagu nad on osanud või saanud, aga see ei tähenda, et peaks kogu elu selles ametis olema ja tasapisi edasi tiksuma. Kui õnnestub, vahetame osa inimesi välja ning toome uut ja värsket rahvast sisse. Mulle on jäänud mulje, et seni on otsitud põhjusi, miks ei saa midagi teha, sest on igasugused takistused. Vallaametnikud näevad kurja vaeva, et sulle selgeks teha, mida kõike teha ei saa, selmet leida võimalusi, kuidas saab teha.

Miks te üldse kandideerite?

Teil poleks seda ju vaja.

Tõepoolest ei oleks vaja. Vahel isegi kahetsen väheke. On juba tehtud-nähtud ju küll, aga kohalikud inimesed käisid-rääkisid, tegid ettepaneku. Raske on ära öelda, kui siin elad ja tahad, et asjad ikkagi edasi läheks. Kui ma oskan midagi teha, siis ei sünni ära öelda.

Kas Varblaga olete ennast püsiselt sidunud?

Oleme siia juured alla ajanud, meil on loomad: kass ja koer,

lambad ja hobused. Ei meie lähe siit kuskile. Läänemaa on mulle lapsepõlvest peale tuttav kant, tahaks, et tal hästi läheks, ta on seda väärt. Kogu see loodus ja väärikas ajalugu. See väärib tegemist ja aitamist.

Paljude arvates on Läänemaa ära lõhutud ja tükk sellest Pärnumaa külge pandud. Kuidas teie arvate?

Minu meelest on need neli valda kokku panduna üsna loogiline jaotus. Lihula on keskel, ühel pool Virtsu ja Hanila, teisel pool Kirbla. Edasi tuleb tükk tühja maad ja Haapsalu on väga kaugel tühja maa taga. Siit kandidist käiakse Pärnus, tõmme on Pärnu poole. See on kogu aeg niimoodi olnud. Mina ei näe, et siin oleks vägivalda tarvitatud. Asjad on taandunud normaalsesse olekusse. Need neli valda on parasjagu nii suured, et saab midagi ette võtta ja teha. Muidugi ei tasu nii sinisilmne olla ega arvata, et neljast vaesest saab midagi suurt, aga üht-teist on võimalik teha. Kas või inimesi tööle võtta, leida üks professionaalne keskkonnatöötaja või ehitusnõunik. Ühes vallas ei ole tal küllalt tööd ega palka, aga nelja peale kokku juba on.

Uuel lallal on rohkem jõudu laenu võtta, et midagi ehitada. Nii et asjad on pigem hästi kui halvasti.

Olete ühes varasemas intervjuus Lääne Elule märkinud, et uues vallas tuleks otsida kokkuvõttekohti. Kas need on koolid?

Kui tahta noori inimesi maal hoida, siis koolidele tuleb kas või peale maksta, et väikesed lapsed ei peaks sõitma kümnete kilomeetrite taha.

Iseasi on detailid, tühjenev elukeskkond ja ülemäärased suured hooned, ehitatud ajal, mil kõik oli odav, kütmine ei maksanud midagi. Näiteks Varblas on kultuurimaja, igavene kolakas. Ta on liiga suur, et teda käigus korras ja soe hoida. Ma ei tea, kuidas sellest lahti saada, aga need on asjad, mis vajavad kriitilist läbivaatamist.

Või kas on igas vallas vaja oma hooldekodu? Võimalik, et on vaja, aga võimalik, et ei ole. Vahet teha nii, et Lihulas oleks hooldekodu neile, kes ise hakkama ei saa, ja mujale jääksid niisugused kergemad sotsiaalkodud. Kõike seda tuleb hinnata.

Lõpe kool võib-olla kahaneb algkooliks. Koongas kaht põhikooli hoida on võib-olla palju. See on puhas matemaatika: kui palju on lastega peresid, kui palju igal aastal lapsi kooli tuleb, kui palju kool maksab. Võib-olla võtame bussi, korjame Lõpe lapsed kokku ja viime Koongasse kooli.

Endine riigikohtu esimees ja inimõiguste kohtunik Rait Maruste leiab, et senised vallajuhid otsivad põhjusi, miks midagi teha ei saa, selmet leida võimalusi, kuidas saab teha.

LEMMI KANN

Kas Lihula gümnaasiumi jätkaksite alles?

Kindlasti, aga peaks leidma sinna kutseõppe, et ei oleks lihtsalt puhas gümnaasium, vaid ka mingisugused kutseerialad. Puhas gümnaasium oleks luksuse.

Nelja Valla Ühisjõu programmis on lause: „Anname võimule sisu!” Mida see tähendab?

Praegused võimulolijad tahavad lihtsalt võimul edasi olla. Meil pole võimule saada iseenesest tähtis, mitte võim kui niisugune, vaid võim kui vahend, millega midagi teha.

Kui pääsete volikokku, kas te siis tõepoolest sinna ka lähete?

Lähem ikka, jah, loomulikult. Ei saa nii, et ei lähe.

Nelja Valla Ühisjõud võib Lääneranna valimisliitu ehk vanu oliivaid liitua vaid koos EKREga. Kas teeksite EKREga koostööd?

On selge, et üksik me vanadest olijatest jagu ei saa. EKREga koos võime saada, aga ei ole ka sugugi kindel. Riigi tasandil on EKRE-l probleeme isiksusi ja vaateid, aga need võivad olla rohkem populistlikud hoiakud, et Kükamet-

sa Kolla taoliste tüüpide poolehoidu võita. Riigi tasandil on see ikkagi väga häiriv ja ma mõtleks sügavalt, kas oleksin nõus nendega koostööd tegema. Kohalik elu aga ei käi ideoloogilisi liine pidi. Koostöö Lihulas on olemas sellest, mis inimesed EKRE nimekirjas on ja mis vaateid nad väljendavad. Kõige delikaatsem on Lihula ausamba küsimus. Kui nad sellega (EKRE programmis on lubatud Lihula ausammas tagasi tuua – K. I.) välja ei tule, siis mina eriliselt probleemi ei näe.

Aga kui tulevad?

Valitsus võttis samba maha. See otsus on siiaaani kehtiv. Kui seda ära ei muudeta, siis ei saa teda tagasi panna.

Lihulal peaaegu ei ole bussitühendust Tallinnaga. Kas see on probleem?

Ei ole, jah, nii üllatav kui see ka pole. Ma ei saa aru, kuidas niisugune olukord on tekkinud. See on puhas läbivõimimise küsimus. Peaks ometi olema võimalik, et iga paari tunni tagant sõidaks üks buss Lihulast läbi. See võtab sõiduaega võib-olla viis minutit.

Kas kohaliku omavalitsuse käed siin lühikeseks ei jää?

Kohalik omavalitsus ei saa seda korraldada ega bussifirmasid käskida, aga ta saab läbi rääkida. Ma ei tea, kas seda on püütud teha, aga ma ei näe ühtegi põhjust, miks ei saaks seda teha kuni administratiivse võimuni välja. Maksame kas või siis viie pileti raha igas kuus, et buss tuleks Lihulast läbi.

Varbla ja Lihula bussitühendus on ju ka olematu. Asjad tuleb läbi mõelda, hommikul peab saama Lihulasse, õhtul tagasi. Ühendus peab olema.

Mis saab Lihula-Haapsalu bussitühendusest? Praegu on see väga hea. Kui see muutub kahe maakonna vaheliseks, hakkavad bussid sõitma kasumliiklusest lähtuvalt ja võib minna nagu Tallinna liinidega.

Jällegi on ju võimalik läbi rääkida, kahe peale doteerida. Poole paneb Läänemaa, teise poole Lihula. Vaatame, kui suur see dotsatsioon on, teeme pooleks ja bussid käivad edasi.

See kõlab nii kerge ja teostatavana, lepime kokku ja teeme ära. Kas see on ikka nii lihtne?
Ratsionaalse mõtlemise koha pealt on lihtne.

● KERGEJÕUSTIK

Läänemaa tänased ja homsed jõumehed

Laupäevane kergejõustikupäev Haapsalu staadionil algas päikeses ja lõppes vihmavalangutega ning tekitas kohe elevust 200 meetri jooksuga.

AIVO PALJASMAA
spordientusiast

Kuulitõukaja Karl Koha juhtis veel lõpusirgele välja tulles, siis tõmbasid jalad hapnikku täis ja viimased meetrid möödusid juba maratonimehe sammul. Ometi oli aeg 25,8 silmapaistev.

Eesti koondise heitealade peatreener Ants Kiisa oli sõitnud võistlust vaatama: „Koha helistas mulle hommikul ja ütles, et teeb kakssada. Tee pealegi, ütlesin mina, hooaja lõpus võib kõike teha.”

Kus mees varem oli

Koha oli kuulitõukes siiski närtsinud olemisega ja kindla esikoha võitis veteransportlane Fred Vali (40aastane, 191 cm, 116 kg). „Ma pole siin ringis kunagi kuutteist meetrit kätte saanud. Ilus koht küll, aia nurgas ja kaskede all, aga tõukesektor läheb ülesmäge. Täna tuli koguni 16.62. Hooaja lõpus on mul veel jõudu alles. Hiljuti tõukasin 17.09, heitsin ketast 50.13 ja vasarat 48.09,” rääkis Vali.

Kiisa tunnustas Vali võimekust. Kiisa ohkas ainult, et kuskohas mees nooremalt, näiteks 20 aastat varem oli.

Karl Koha (22aastane, 194 cm, 108 kg) hindas hooaega tervikuna kordaläinuks. „Pärast õppeaastat sisekaitseakadeemias sain juunis pühenduda treeningutele ja kuue nädalaga jõudsin 18.08ni. Eesti meistrivõistlustel ei ole ma kunagi nii kaugele tõganud, kui sain 17.87ga hõbemedali. Universiaad Taiwanis ebaõnnestus. Tõukasin 16.80 ja tundsin ennast täiesti tühjane. Võib-olla oleks pidanud paar päeva varem kohapeale sõitma. Järgmisel aastal tahan 19 meetrit tõugata. Kettaheites tuli tänavu isiklik rekord 50.09,” rääkis Koha.

„Olen Kohat juhendanud ligi seitse aastat. Kui ta saaks kooliõpingute kõrvalt rohkem spordile pühenduda, võiks 20 meetrit eesmärgiks seada küll. See tulemus ei sünni aga üleöö. Me oleme katsetanud ka pöördetehni-

Spordilootused Erki Mitman (vasakul) ja Kevin Sakson.

2 × ARVO TARMULA

Veteran Fred Vali kuulitõukeringis.

kat, aga see stiil ei sobi talle,” ütles Kiisa.

Koha esimene treener Peeter Kallas rääkis, et andis poisile kuulitõuke algtõed. „Olen teda algusest peale pidanud perspektiivikaks, ega me muidu loonud omal ajal klubi MTÜ Karl 22. Unistama peabki suurelt. Teda ootab ees väeteenistus ja ma arvan, et spordiroodus teeks ta arengus sammude edasi,” rääkis Kallas.

Kõva kettaheitja

Erki Mitman (18aastane, 189 cm, 91 kg) on tulevikumees. Hilju-

tine mitmevõistleja, Noarootsist pärit ja kes nüüd õpib Tallinnas Audenteses, on heidetele pühendunud. Haapsalus kandus viimane tõuge kuuekilose kuuliga üle 15 meetri, aga kahjuks kaldus noormees ise ringist välja. „Mitmevõistlust saatsid vigastused. Heited meeldivad rohkem. Loodan järgmisel aastal Tampere U20 MMile pääseda kettaheites, võib-olla ka odaviskes. Ma ei ole veel ühele kindlale alale spetsialiseerunud,” rääkis Mitman.

„Väga kihvt kuju. Kevadel tuli minu treeningurühma ja are-

nes suve jooksul kõvasti. Sügisel proovime kuulitõukes õppida pöördetehnikat. Suuremad lootused on aga kettaheites, kus püüame pääseda U20 MMile. Varsti läheme Valgevenes ja hiljuti ne odaviske äss Vladimir Sassi-movits annab nõu. Ehk saab Mitmanist hoopis odaviskaja,” kommenteeris Kiisa.

Kevin Sakson (17aastane, 196 cm, 92 kg) on veel noorem tulevikumees. Heidete kõrval hüppab ta kõrgust 1.91 ja teeb edukalt mitmevõistlust. „Olen Haapsalu poiss, aga nüüd õpin Audenteses. Mulle meeldib nii kuulitõuge (5 kg, 18.08) kui ka kettaheide (1,5 kg, 54.04). Unistan samuti U20 MMist, et kettaheites sinna pääseda. Treener Ants Kiisa suhtub minu plaani innustavalt. Ise tunnen, et võin kaugele jõuda, ja võtan asja tõsiselt,” arvas Sakson.

„Sakson tegi sel hooajal igasugu hulle tükke. Heitis, tõukas ja peale kuldade heidetes võitis oma vanuseklassis ka Eesti meistritiitli kõrgushüppes ning lõpuks mitmevõistluses hõbeda. Võib-olla saab tulevikus temast väga kõva kettaheitja,” lisas Kiisa.

Loomaarsti märkmed

108. osa

ANN MARI
ANUPÖLD
Piirsalu
loomaarst

Sigade katk tuli koduõuele

Maal elades olen ka tahtmatult ninapidi koos iga-suguste metsloomadega. Auto eest läbi jooksvad kitsed ja põdrad on võrdlemisi tavaline nuhtlus. Eriti siis, kui nad otsustavad meeltesegaduse hoos ka minu hobuste elektrikarjuse maha joosta. Rebaseid ja kährikuid olen näinud loendamatuil kordadel. Seda enam, kui nad on tugevalt kärntõppe haigestunud ja otsustavad, et lambalaudas heinarullide vahel on just see õige hea soe suremiskoht. Kui veab, siis jõuavad mu koerad nad sealt varakult tuvastada, aga teinekord juhtub ka nii, et leian alles juhuse läbi kuskilt mõne laguneva rümba. Igatahes paljakäsi ma enam ammu heina ei haara. Iial ei või teada, keda mul seal ärritada õnnestub.

Kuigi olen juba harjunud, et iga-sugu loomad koonduvad loomaarsti ümber, seisin paar nädalat tagasi vastamisi ühe ülalatava patsiendiga. Koerte äreva haukumise peale läksin maja taha luurele. Kohe kaevu kõrval, majast vaevu paarikümne meetri kaugusel seisis väike metsseapõrsas. Justkui kivi-kuju oli ta tardunud ja seisis, pea norus, selg natuke küürus. Kuigi koerad hoidsid temast distantsti, olles ise ilmselt üsna ehmunud sellise külalise üle, tegid nad siiski korralikku põrgulärmi, millest hoolimata ei liigutanud siga sammugi edasi ega tagasi. Panin koerad tuppa kinni ja läksin siga uuesti inspekteerima. Selleks ajaks oli ta ennast küll liikvele seadnud, kuid sammus nagu väike purjus madrus. Ebakindlal ja kõikuval sammul, täiesti ebamäärases suunas. Jälgisin teda natuke aega ning pidasin endamisi nõu, kuidas käituda. Nii looma hoiak kui ka käitumine ei olnud päris terve metssea moodi. Kuidas ta üldse niiviisi minu maja taha sattus ja miks ta üksi liikus? Lootuses see probleem kellegi teise kaela veeretada haarasin telefoni ning helistasin jahimeestele. Aga ega jahimees ole kiirabi. Nii osutus tööpäeval ja päise päeva ajal abi saamine oodatust keerulisemaks. Kukalt kratsides jäin uuesti metssiga vaatama, kes kümne minuti jooksul oli vaevu kahe meetri kaugusele jõudnud.

Huvitav, kas ta mu lähenemise peale võtab tuurid üles? Õhtuks oleks ta ilmselt siiski juba kadunud, seega otsustasin katsetada. Võimalikult rahulikult jalutasin põrsale järele ja haarasin tal siis liikumise pealt tagajalast kinni. See trikk õnnestub teinekord ka mõne lamba peal, ja sigagi ei jõudnud rabelema hakata, kui ta mul juba kindlalt peos oli. Järgmisel hetkel meenus mulle ja mu kõrvakuulmisele aga valusalt, miks ma pole kunagi tahtnud ühegi sigala ligilähedalegi minna. Olles põrsa kaenlasse haaranud, tuli sealt tõesti kõrvulukustav kisa. Marssisin temaga talli ja panin ta tühja hobuseboksi kinni. Edasised toimingud jätsin juba jahimeeste hooleks. Talli võõras keskkonnas metssiga erutus, nii et võttis isegi korralikult eluvaimu sisse. Hakkasin juba hetkeks oma kaugdiagnoosis kahtlema. Õhtul hukatud põrsast lähemalt vaadates oli aga selgelt näha, et tema kõhualune punetas tugevalt, ja juba järgmiseks päevaks tuli ka vereproovi positiivne vastus. Tegu oli tõepoolest sigade Aafrika katku haigestunud loomaga. Kaval põrsas siiski, et tuli viimases hädas loomaarsti vastuvõtule.

See juhtum oli mul kiire tööga peaaegu meelest läinud, kuid kurvad uudised Linnamäe sigalast diagnoositud katkuga meenutasid seda taas. Ei ole raske ette kujutada, miks just sügisel ajal oht sigalais suureneb. Tähelepanu all on küll peamiselt marjulised ja seenelised, aga unustada ei tohi ka asjaolu, et hoogne viljakoristus ajab põldudel suured seakarjad liikvele. Nagu näha minu kodu juures toimunud, võivad haiged sead hoopis inimeste sekka omasoodu kondama minna. Uurinud lähemalt maaeluministeeriumi infolehte www.seakatk.ee sigade katku teemal, pidin aga üllatusena tõdemata, et korduma kippuvad küsimused käsitlevad üksnes kodusigade käitlust ning taudi levikut. Mida teha, kui metsas kahtlase metssea või lausa korjusega kokku puutud, seal mainitud ei ole. Siiski tahaksin loota, et usinad metsaskäijad on vastutustundlikud ning annavad jahimeestele või ametnikele teada, kui nad peaksid sellisesse seisu sattuma. Mida rohkem me haigestunud sigu kätte saame, seda kiiremini õnnestub meil sellest jamast ka jälle lahti saada.

Sigade Aafrika katk diagnoositi Eestis esimest korda aastal 2014 ning on meil seega võrdlemisi uus haigus. Tegelikult on viirus tuntud juba 20. sajandi algusest, mil ta levis peamiselt Aafrikas. Esimene juhtum Euroopas oli aastal 1957 Lissabonis Portugalis. Sellest ajast on katk Euroopa riikides hooti välja löönud, kuid teda on suudetud rangete meetmetega hoida kontrolli all. Loodame, et see ka Eestis õnnestub.

JK Läänemaa lõi mullusele Eesti meistrile värava

Teisipäeva õhtul võõrustas JK Läänemaa Haapsalu staadionil Evald Tipneri karikasarja kaheksandik-finaalis Premium Liiga meeskonda FCI Tallinna. Mäng lõppes 7:1 Tallinna meeskonna kasuks.

Läänemaa meeskonna treener Aavo Tomingas jäi meie meeste mänguga rahule, sest võisteldi mõõduundaastase Eesti meistri vastu.

„Meie mehed tulid töölt, vastased tulid tööle,” ütles Tomingas. Peale selle oli meie meeskonnast mitu mängijat vigastatud ega olnud ühtegi varumängijat. Sellegipoolest panid poisid treeneri hinnangul hästi vastu ja Martin Salf lõi teise poolaja lõpu poole ka ühe värava, mis andis meeskonnale mängu lõpuks jõudu juurde.

Infoneti andekas ründaja Jevgeni Harin (mustas) murrab läbi Läänemaa kaitseliini.

ARVO TARMULA

Tominga sõnul mindigi just kaitse peale välja, sest mängus oli ainult üks ründaja.

Esimene poolaeg algas kiire väravaga kodumeeskonna vä-

ravasse ja esimene poolaeg lõppes seisuga 4:0 FCI Tallinna kasuks. Teisel poolajal löödi esimene värav alles pärast pooletun-nist mängu ning mäng lõppes

seisuga 7:1. Mängust eemaldati Tallinna meeskonna väravavaht, sest see ründas palli asemel Läänemaa meeskonna mängijat, lüües teda jalga.

Kohe pärast väravavahi eemaldamist lõi JK Läänemaa oma ainsa värava.

„Mina lähen küll siit ära püsti-päi,” ütles Tomingas mängu lõppedes.

82. minutil teenis FCI Tallinna väravavaht Mihhail Lavrentjev punase kaardi.

Kaabutriki tegi Eduard Golovljov (26., 36. ja 76. minutil), ühe värava löid Pavel Dõmov (6.), Vladimir Avilov (16.), Sergei Tumasjan (72.) ja Albert Prosa (87.). Läänemaa auvärava lõi Martin Salf (84.).

MALLE-LIISA RAIGLA

UUS ŠKODA KAROQ

Eesti esmaesitlus Tartu Motoshowl,
22.-24.septembril.

ŠKODA
SIMPLY CLEVER

Hinnad koduleheküljel avalikud 22.septembril 2017.

Esimesed autod Škoda salongides üle Eesti 2.jaanuaril 2018.

300 ŠKODAT
EESTI LAOS
KAMPAANIA.SKODA.EE

www.skoda.ee

Ametlikult volitatud ŠKODA edasimüüjad Eestis on:

ŠKODA Tallinn · Auto 100 Tallinn AS
Tallinn, Paldiski mnt 73 / Pirni 1, 10621
Telefon: 6808 222 · info@skoda.ee, auto@skoda.ee
www.skodatallinn.ee

ŠKODA Laagri · SKO Motors OÜ
Pärnu mnt. 543, Laagri 76404
Telefon: 6837 070 · auto.laagri@skoda.ee
www.skodalaagri.ee

ŠKODA Tartu · Aasta Auto AS
Tartu, Sepa 24 A, 51013
Telefon: 7308 000 · info@aastauto.ee
www.aastauto.ee

ŠKODA Kuressaare · Warma Auto OÜ
Kuressaare, Tallinna 82a, 93815
Telefon: 4530 120
info@warmauto.ee · www.warmauto.ee

Moller Auto Pärnu OÜ · Pärnu, Välja tn. 3, 80010
Telefon: 4476 140 · parnu@moller.ee

Moller Auto Viru OÜ · Jõhvi, Narva mnt 143, 41536
Telefon: 6808 200 · viru@moller.ee

ŠKODA Viljandi · Folk Auto OÜ
Viljandi, Tallinna 45, 71018
Telefon: 4355 340 · viljandi@moller.ee

Lääne Elu

Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval

Toimetuse aadress:
Posti 30, 90504 Haapsalu.
Toimetuse 473 7222,
kuulutused ja reklaam 473 7111,
e-post info@le.ee
Kodulehekülg: www.le.ee

Peatoimetaja Andrus Karnau
Toimetajad Kaie Iives, Lemmi Kann,
Kaire Reiljan, Urmas Lauri, Tarmo Oumaa
Reklaam reklaam@le.ee
Küljendaja Tiina Liiv
Korrektor Heli Tammik
Fotograaf Arvo Tarmula

Kuulutuste vastuvõtja Merilin Sellik
Reklaamitoimetajad Ave Tapner, Alar Birk
Raamatupidaja Vilma Hõövel
Väljaandja OÜ Lääne Elu: Posti 30, 90504
Haapsalu, tel 473 7222

Trükitud Printallis

Pangakontod
Swedbank EE18 2200 2210 1567 8031,
SEB EE62 1010 6020 0251 5004

Toimetusel on õigus kirju ja kaastöid toimetada ja selguse huvides lühendada ning valikuliselt honoreerida. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. Kaebuste korral ajalehesisu kohta võib pöörduda Pressinõukogusse pn@eall.ee või tel 646 3363.

MÜÜK

Müüme põranda-, voodri- ja ehituslaudu mitmes laiuses. Vedu tasuta. Tel 506 4651.

Küttepuu, kuiv või toores, nii lahtiselt kui ka võrgus. **Kõdusõnnik** 30 kg. Tel 523 8852, 473 3301. Tammaru farm, www.tg.ee.

Kuiv okaspuu 37; toores haab 28; kask 35; okaspuu 30 €/rm. Pikkus 30, 40 ja 50 cm. Vedu 3–7 ja 10 rm kaupa. Tel 516 4278 ja 505 5203.

Kuivad pakitud kütteklotsid ja kaminapuud ning pakitud turba- ja puidubrikett. Kohalevedu tasuta. Tel 523 8503.

Müüa pakitud puidubriketti ja pelleteid koos veoga, soovi korral ladustame. Tel 507 8754, www.briketivedu.ee.

Müüa ehituslikku saematerjali ning voodri- ja põrandalauda. Vedu tasuta. Tel 528 2268.

Müüa 3 m küttepuid. Kohalevedu. Tel 505 3786.

Sise-, välisvoodri ning põranda-laua ja saematerjali müük. Vedu üle Eesti tasuta. Tel 5373 1117.

Müüa küttepuud. Hall lepp al 28 €/rm, segapuu al 28 €/rm, must lepp al 32 €/rm ja kask al 35 €/rm. Vedu hinnas. Halu pikkus vastavalt ostja soovile. Tel 5666 0431.

Küttepuude müük (30–60 cm), ka võrkottides. Soodsad hinnad ja kiire tarne. Helista ja me toome ära. Tel 5457 5571.

Küttepuu kuiv ja pooltoores 30–50 cm ja 3 m küttepuu al 10 rm. Vedu hinnas. Hind kokkuleppel. Tel 5647 7966.

Otse tootjalt pakitud puit ja turbabrikett, 6–8 mm pellet, kuivad klotsid pakitult. Kivisüsi 25 kg kotis. Vedu 506 8501.

Haapsalu Veevärk AS müüb **kompostmulda**. 4 tonni linna piires (Uuemõisa, Kiltsi, Paralepa ja Valgevälja k.a) koos veoga 22,40 €. Info ja tellimine 473 5018 või 514 5857.

Arli Puukool müüb viljapuid ja -põõsaid ning maasika- ja vaarikataimi R, 22. sept Haapsalu turg kl 10–12, Taebla 12.15, Palivere 12.45, Risti 13.15, Kullamaa 13.45, Lihula 14.30. Tel 518 8465, 5390 4489.

OST

Musta ja värvilise vanametalli kokkuost aadressil Tööstuse 11, Haapsalu. www.rauaspets.ee. Teave tel 5837 6276.

Ostan lauapuurpingi ja T16 või T25 varuosadeks. Tel 5196 7422.

Ostan vanu raamatuid, postkaarte, fotosid, merevaigust ehteid, mööblit, märke, samovare, medaleid, münte, paberraha, maale ja graafikat. Tel 5829 9810.

SÕIDUKID

Ostan MTZ 52 ja 82 varuosadeks. Võivad olla mittekomplektsed. Tel 5373 5605.

Teatan kurbusega, et lahkus ema

SILVIA-HELGA JOHANNES
6.6.1932–17.9.2017.

Leinavad tütar ja õde perega

Ärasaatmine laupäeval, 23. septembril kell 13 Jaani kirikus.

KINNISVARA

KINNISVARA VAHENDUSKESKUS
Kinnisvara müük, ost, üür
E–R Posti 41a, Haapsalu,
tel 503 5934. Katrin Annus
www.kvkeskus.ee

Ostame põllu-, heina- ja metsamaad. Parim hind. Tel 506 9600.

OÜ Estest PR ostab metsa- ja põlumaad. Tel 504 5215, 514 5215, info@est-land.ee.

Müüa Virtsu alevikus 2toaline ahjuküttega korter teisel korrusel. Hind 5000 €. Tel 5669 3665.

SOOVIN ÜÜRIDA

Üksik vanem naisterahvas soovib üürida 1- või 2toalist korterit Haapsalus. Võib olla ahiküttega. Tel 5839 3633.

TEENUS

Telerite ja elektroonika remonditöökoda Haapsalus Lihula mnt 27 (autobaas). Avatud tööpäeviti 9–18 ja laupäeval 9–14. Tel 473 3055, 5557 4519.

Ohtlike puude eemaldamine ning okste ja võsa lõikus. Töötame 7 päeva nädalas. Välismaal omandatud pikaajaline kogemus. Soodne hind ja kiire teenus. Helista julgelt ja leiame lahenduse. Tel 5623 0373. Randy

Ehitusfirma R&O Ehitus OÜ. Kõik ehitus- ja remonditööd: fassaadid, katused, terrassid, saunad, korrusmajade trepikojad jm. Valmistame, müüme ja paigaldame ka lisaplekke. Tel 5857 5060. www.lihulaehitus.ee.

Tootja Läänemaal valmistab klaasplastist septikuid ja mahuteid. Kaeve- ja planeerimistööd kopplaaduriga. Tel 551 0428, ain.raali@mail.ee.

Elav muusika teie mis tahes peole! Teeme sündmuse toredaks ja meelde jäävaks! Tel 501 1696, www.syltament.ee.

Läänemaa Jäätmejaam viib teie majast, korterist soodsatel tingimustel ära olme- ja ehitusjätmed, mööbli, elektroonika, metalli jms. Äravedu konteineritega 10–30 m³. E–R 9–17. Tel 5668 1436.

Asrex OÜ teeb ehitus- ja remonditöid. Meeldivat koostööd soovides Asrex OÜ. Tel 5622 6716, info@asrex.ee, www.asrex.ee.

Katuseredelite valmistamine. Katuseredelik OÜ. Tel 515 9155.

Professionaalse tekstiilipesuri rent. Pihustiga puhastusseadet saab efektiivselt kasutada polstri puhastamiseks või plekkide eemaldamiseks vaipadelt. Hinnas pesuva hendit 1 vaiba, 1 diivani ja 1 autosa-longi jagu. Päevarent 22 eurot. Info tabiremont@gmail.com.

Hauaäärliste ja -kivide paigaldus. Haudade hooldus ja muud kalmistutööd. Tel 557 3287, Jevgeni.

Rakkekaevude puhastamine ja remont. Tel 557 4792.

Südamlik kaastunne Sirjele ema

SILVIA-HELGA JOHANNES
surma puhul.

Töökaaslased

Lääne Elu toimetus
Haapsalus Posti 30
avatud E–R kl 8.30–17,
e-aadress info@le.ee.

Korstnapühkija. Plaas OÜ. Tel 55979247. janarplaas@gmail.com

Teostame korterite ja majade kõiki sisetöid. Küsi julgelt lisainfot tel 5632 7955.

Pügan ja kujundan hekke, lisaks trimmerdamine ja võsakoristus. Soovijatel helistada telefonil 5881 1312.

Palkide saagimine mobiilse lintsae-kaatriga Lõuna-Läänemaal. Tel 5615 0490.

Plaatimistöödega tegelev firma teostab vannitubade remonti ja muid plaatimistöid. Tel 5332 6856, alari.aventera@gmail.com.

TÖÖPAKKUMINE

Talumehe kõrts ootab oma kollektiivi kokka ja teenindajat. Töö aastaringne. Võta ühendust e-postiga talumehe@ehejaehtne.ee või tel 5306 2755.

Vajatakse kokka-klienditeenindajat. Tel 501 9871.

Võtame tööle ehitajaid. Tel 5560 2329.

Haapsalu spordikeskus otsib oma kollektiivi puhastusteenindajat. Lisainfo ning kontakt tel 506 5688.

METS

PROMETS OÜ ostab metsa- ja põlumaad ning kasvava metsa raieõigust. Tel 5591 9930, e-post info@promets.ee.

OÜ Landeker ostab **metsakinnistuid**. Tel 511 0415 ja 517 9866.

MITMESUGUST

Kaardid ennustavad, helista tel 900 1727, kogenud ennustajad 24 t, ka mobiiltelefonilt, h 1,09 €/min.

Toimetus kuulutuste sisu eest ei vastuta.

TEATED

Liikluseks suletud tänavad

„Läänemaa rahvaralli 2017“ võistluse tõttu 30. septembril on üldiseks liikluseks suletud alljärgnevad tänavad ja teed Lääne-Nigula vallas:

- Risti alevikus kell 7–20 Koidu tänav (Lihula mnt kuni Lõuna tn) ja Lõuna tänav (Koidu tn kuni Raba tn);
- Kujõe külas kell 10–14 Rätsepa tee ja Sooääre tee;
- Piirsalu külas kell 11–15 Kabeli tee (alates Paemuru teest), Aia tee, Kruusaauugu tee, Baasi tee, Mustalõugu tee ja Turvaste tee (Laasu tammest kuni Mustalaugu taluni). Kell 15–19 Sooääre tee, Roode tee, Paldermaa tee ja Salmistu tee;
- Annamõisa külas kell 15.30–19.30 Mudaaugu tee, Annamõisa tee ja Muru tee (Metsajaama teest kuni Haljalepa teeni).

Haapsalu rahvaulikoolis algavad 25. septembrist keelekursused:

inglise keele kursused eri tasemetel, eesti keele kursus (sh inglise emakeelega isikuile), vene keele algkursus ja soome keele algkursus ning veidi oskajatele ka soome keele vestluskursus.

Registreerimine veebilehel:
www.hru.ee/kursused
Lisainfo info@hru.ee.

HOOLI RASKUSTESSE SATTUNUD PEREDEST!

Läänemaa abikassa ootab heade inimeste ja organisatsioonide annetusi, et toetada raskustesse sattunud peresid Läänemaal.

Annetusi saab teha kontole 221046665398, Swedbank AS.

Teave Läänemaa portaalis www.laanemaa.ee (alajaotus „Elanikule”, Läänemaa Abikassa).

KULTUURITEATED

• **TERVIS JA SPORT**
Fra Mare Day Spa basseini- ja saunapark avatud iga päev 13–22; kl 19 vesiaeroobika. Day Spa pilet E–N 10,50 €; R–P 14 €.
Sügise eripakkumine – kohvi-šo-kolaadimähis 56 €; maniküüri ja pediküüri komplekshooldus 39 €; näomassaaž ja mask 30 €. Broneerimine tel 472 4612 ja 472 4600, spa@framare.ee.

• **SPAHOTELLI LAINE VEE- JA SAUNAKESKUS** avatud E–L kl 6–9 (3 €), 13–22 (7–10 €), P 6–9 (3 €), 9–22 (10 €). Treeningusaal avatud iga päev kl 6–22 (4 €). Täpsem teave ja broneerimine tel 472 4414.

• **TANTSUÕHTUD**
Fra Mare À LA CARTE restoran Bergfeldt ja lobby-baar (Ranna tee 2); P–N 12–23 ja R, L 12–24. L, 23. sept kl 20.30 tantsuõhtu, mängib ansambel PetriMetri. Tel 472 4605, 503 7289. Vt framare.ee.

Restoran Blu Holm (Sadama 9/11) P–N 12–23, R–L 12–24. R, 22. sept kl 20 tantsuõhtu, ans Rain Poolen & Imre Raidla. L, 23. sept kl 20 tantsuõhtu, mängib ja laulab Urmas Koppel. R, 29. sept kl 20 tantsuõhtu, ans Ragnar & Co. L, 30. sept kl 20 tantsuõhtu, ans Rain Poolen. Tulekul 14. okt kl 20 Kalle Sepp ja ansambel Locomotiiv.

• **KULLAMAAL**
Kullamaa kultuurimajas 22. septembril kell 19 Tony Jokiniitty Guittarra Flamenco. Soome tuntuima

LAAT

MIHKLI LAAT
22.–23. septembril kell 9–16 Rannarootsi Selveri parklas. Infotel 5805 0167.

Loe veebis www.le.ee

flamenkokitarristi Tony Jokiniitty kontsert. Pilet 3 eurot.

• **KINO**
Haapsalu kultuurikeskuses 21. sept kl 17.30 animafilm „Džungliässad. Film”, pilet 3 €. 21. sept kl 19.30 film „See”, pilet 4 €. 22. sept kl 16.45 animafilm „Lego Ninja-go film”, pilet 3 €. 22. sept kl 19 film „Minu näoga onu”, pilet 4 €. 22. sept kl 21.15 film „Kingsman: Kuldnere ring”, pilet 4 €.

• **MUSEUMID**
Hanila muuseum avatud ette tellimisel. www.hanilamuuseum.ee.

Ants Laikmaa majamuuseum ja park (Kadarpiku küla, Lääne-Nigula v): K–P 11–16. www.salm.ee. Ahto Laadoga maalide näitus. Näitus jääb avatuks oktoobrikuu lõpuni.

Rannarootsi muuseum on suletud remondi tõttu. Röömsa taaskohtumiseni uuel aastal.

Rõude muuseum avatud L ja P kl 11–16, muul ajal ette tellimisel tel 5683 1203. Avatud näitus „20. sajandi rõivad ja peakatted”.

Haapsalu raekoda (Kooli 2) on avatud K–P 11–17. www.salm.ee.

Iloni Imedemaa teemakeskus (Kooli 5) on avatud K–P 11–17. www.salm.ee.

Haapsalu piiskopilinnuse muuseum on remondi tõttu suletud. Endiselt on avatud linnuse suur õu ja mänguväljak. Toomkirik on avatud R–L 10–14, P 11–15. Giidituirid: linnus@salm.ee; 37 2518 4664.

RISTSÕNA

	tahked moodustised sapipöies	voog teravili	astmekujuline nõlv hektar reede	sol-diees raekoda	elatanud (mittm) oleum see tähendab	lehtedeta (puu kohta) on ju?	pani juurde elukutse	täpitäht ninatark, upsakas null	kujutusvõime
rootsi kirjanik (1858–1940) (in+n)									
maailmajuagu									
üha									
napsiklaas									
napp, vähene									
kalts									
teravilja kest tonn									
ilu									
rand põhjarrannikul									
n.nimi									
linn Jaapanis									
saunas vihaga sopsima silmens									
perelliige religioon									
eelolev tööriba									
janu (sks) filosoofil. koolkond V-Kreekas									

SUDOKU

					5	6		7
2	5							
4				6	3			2
	8		3	2				
				8	9		7	6
1					7		8	
				9		1		8
8	3					7		
		1			2	4		

Reakuulutus (kuni 4 rida): tööpakkumine, mets, kinnisvara, koolitus ja auto 4,50 €, alates 4. korrast 3,60 €; müük, loomad, teenus, ost, mitmesugust ja soovin üürida 3 €, alates 4. korrast 2,58 €; töötamine 1,94 €. Kood 1 €. Raamiga kuulutus 1,02 €/cm², logoga 1,20 €/cm², kordus 20% soodsam. Leinakuulutus 10,50 €, topeltsuuruses 18 € ja matusteade (topeltsuuruses) 10,50 €. Õnnitlus: väike 10,50 € ja topeltsuuruses 18 €. Tänuavaldus 10,50 €. Teated 0,60 €/cm²; raamitult 0,72 €/cm². Kuhu minna 0,36 €/cm². Kirikuteated 12 € kuus kogudus. Avatud E–R kl 8.30–17, tel 473 7111, faks 473 7040, e-post info@le.ee

ARVO TARMULA

Rongiootajad kogunevad taas Haapsalu raudteejaama

Reedel, 22. septembril kogunevad Haapsalu raudteejaamas jälle rongiootajad, et meenutada 22 aasta tagust aega, mil saabus Haapsallu viimane reisirong. Rongi ootamise juhatab kell 18.15 sisse Lääne Raudtee juhatus liige Rein Riisalu, kes räägib raudtee taastamise protsessi ajaloost, kell 19 vaadatakse ühiselt mängufilmi „Vehkleja“.

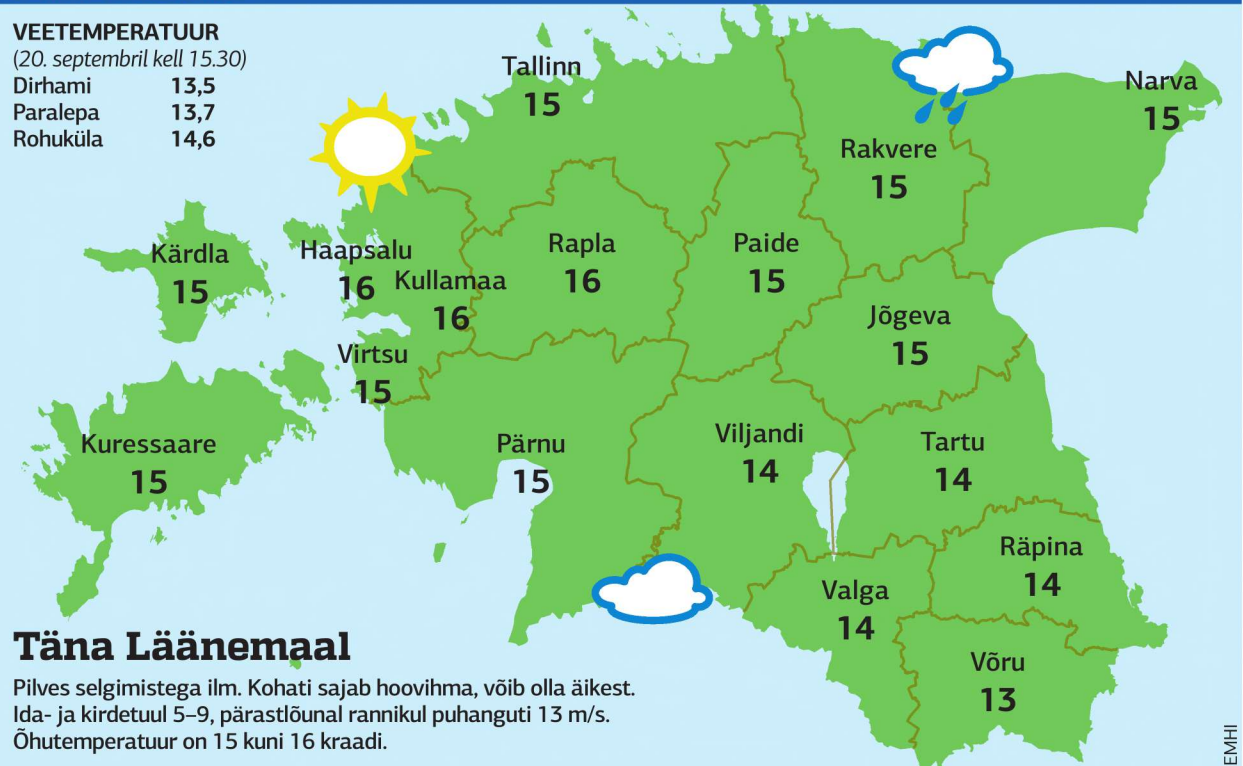
Rongi ootamise üritus on kõigile huvilistele tasuta. Et „ootamine“ oleks mõnusam, paluvad korraldajad ootamisega ühinejail kaasa võtta piknikukorvid.

Rongiootajate sõpruskond koguneb Haapsalu raudteejaama rongi ootama seitsmendat korda. Kogunemine ja „ootamine“ on alati 22. septembril, sest sel päeval 1995. aastal jõudis Haapsallu viimane reisirong.

RIINA TOBIAS

ILMAENNUSTUS

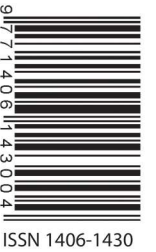
VEETEMPERatuur
(20. septembril kell 15.30)
Dirhami 13,5
Paralepa 13,7
Rohuküla 14,6

Täna Läänemaal

Pilves selgimistega ilm. Kohati sajab hoovihma, võib olla äikest. Ida- ja kirdetuul 5–9, pärastlõunal rannikul puhanguti 13 m/s. Õhutemperatuur on 15 kuni 16 kraadi.

Reede	öö päev	Laupäev	öö päev	Pühapäev	öö päev	Esmaspäev	öö päev
kirde-, idatuul 5–9(13) m/s	10°...17°	idatuul 3–8(11) m/s	10°...20°	ida-, kagutuul 2–8 m/s	7°...19°	ida-, kagutuul 3–8 m/s	7°...19°

VAATA KA
WWW.LE.EE

KASTANI METSA

Iga päev 8–22

Iga päev 8–22

Seapraetükk (2–3 kg) 1 kg **3.49** tavahind 4.99

Aedmarjarullkook 300 g, 5,30 €/kg **1.59**

Kohv Flamenco Arabica 500 g, 5,98 €/kg **2.99**

Pooluitsuvorst Tõmmu, Wõro 350 g, 3,40 €/kg **1.19** tavahind 1.99

Pühajärve sink, M&M (viilutatud) 300 g, 4,97 €/kg **1.49** tavahind 2.29

Sealihasült, M&M 300 g, 3,97 €/kg **1.19** tavahind 1.79

Lastevorst, Valla 1 kg **1.59** tavahind 2.29

Juustuviiner, Valla 800 g, 1,86 €/kg **1.49** tavahind 2.69

Suitsusardell, Valla 500 g, 1,98 €/kg **0.99** tavahind 1.59

Kanapihvid, Tallegg 320 g, 2,47 €/kg **0.79** tavahind 1.29

Pooluitsuvorst, Valla 1 kg **1.99** tavahind 3.99

Saiakate, Rakvere 300 g, 1,64 €/kg **0.49** tavahind 0.79

Varajane kartul, Eesti 1 kg **0.29**

Kurk, Luunja 1 kg **1.49**

Ananass 1 kg **0.89**

Neljapäeval, 21. septembril algusega kl 17.30 esitleb Haapsalu raamatukogu lugemissaalis oma koostatud ja toimetatud raamatuid „VORMSI VERI“ I–IV TOIVO TOMINGAS.

LUMBAR
ENERGY WOOD

OSTAME

- kasvavat võsa
- vähemväärtusliku lehtpuu raieõigusi
- leht- ja okaspuu küttepuid
- lepa enamusega metsakinnistuid

reigo@lumbar.ee
tel 5342 0379 | www.lumbar.ee

AMTIMBER

ostab
KASVAVAT METSA ja VÕSA
(ka väheväärtuslikku),
METSAMATERJALI.

Tel 507 9940
amtimer001@hotmail.com

Lääne Elu AUHINNASADU

Telli nüüd Lääne Elu vähemalt kolmeks kuuks ja võida vahvaid auhindu

TELLIMISHINNAD

1 kuu	8,60 eurot	7 kuud	51,20 eurot
2 kuud	17,20 eurot	8 kuud	58,60 eurot
3 kuud	22,00 eurot	9 kuud	65,90 eurot
4 kuud	29,30 eurot	10 kuud	73,20 eurot
5 kuud	36,60 eurot	11 kuud	80,50 eurot
6 kuud	43,90 eurot	12 kuud	87,80 eurot

TELLIMINE:

1. Kodulehelt www.le.ee -> TELLIMINE
2. Toimetusest Posti 30, Haapsalu
3. Helistades telefonil 473 7222

VÄLIA LOOSITAKSE

KOLM 6 KUU LÄÄNE ELU TELLIMUST, MEENEID JA TEATRI- JA KINOPILETEID.

Kas postkast jäi tühjaks? Telli Lääne Elu juba täna!

Tellida saab toimetusest tel 473 7222, www.le.ee.